

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

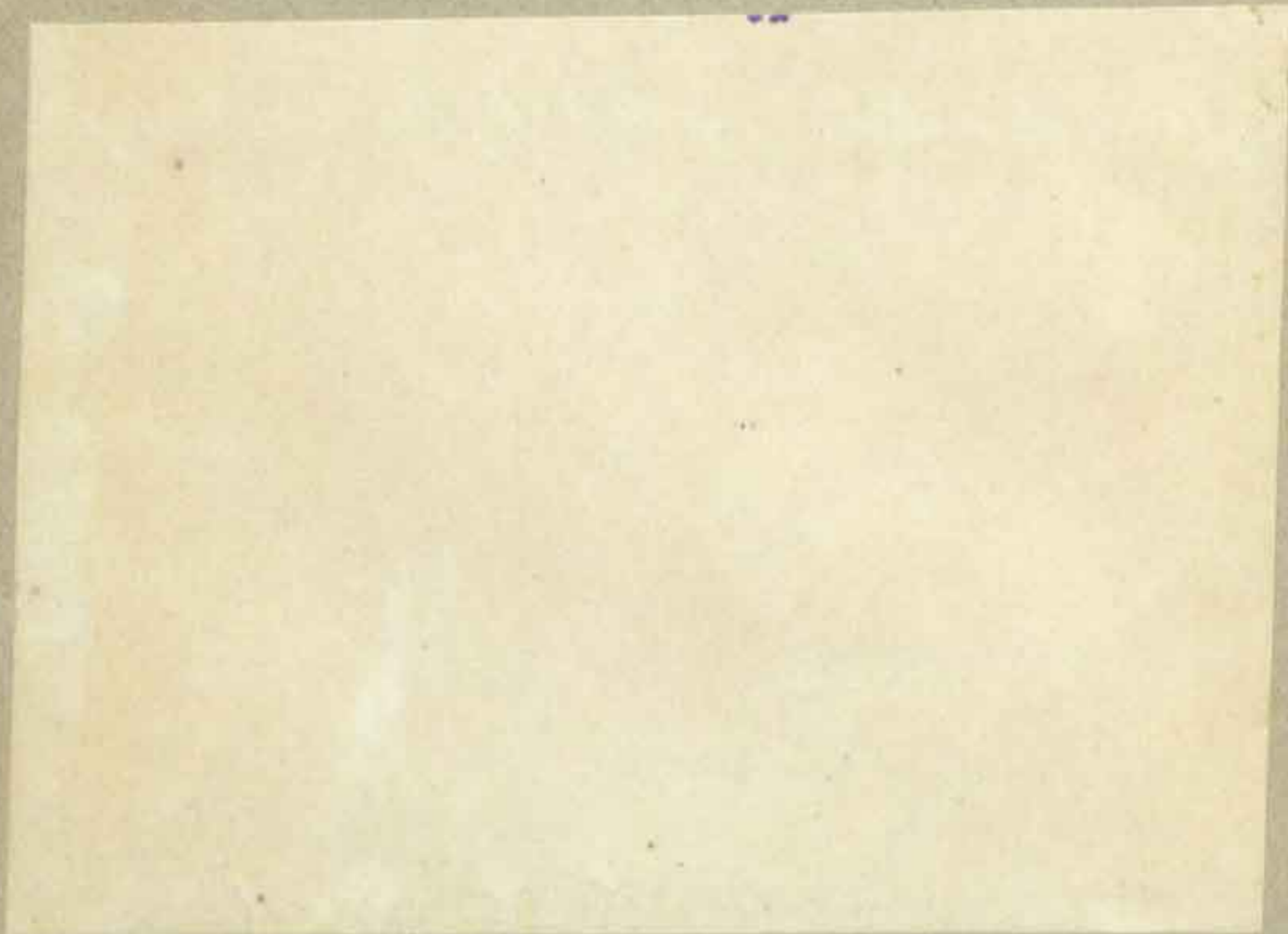
Adapt — remix, transform, and build upon the material

1489 - 1494

491.99

5-74

2010

002

1

2

1. Գործարար, Արտուր Գրիգորյանի կողմից
2. Քանա Բարթեղի և Կար Զեյնի
3. Գրիգորյան Կար, Ն. Գր. Կար Երևան - Երևանի քաղաք
4. Գրիգորյան Զեյնի Գրիգորյանի կողմից
5. Երևանի քաղաք, Ն. Գր. Կար և Կար Զեյնի
6. Գրիգորյանի կողմից, Եր. Ա. Գրիգորյանի կողմից
 Կար Կար և Կար Զեյնի

75

ԻՐԻՄՈՒ

ՀԱՅՈՑ ԼԵՋՈՒՈՎԸ

ՀԱՐԱԴՐՈՒԱԾ

ԵՌԵՎԱՆԵՐ

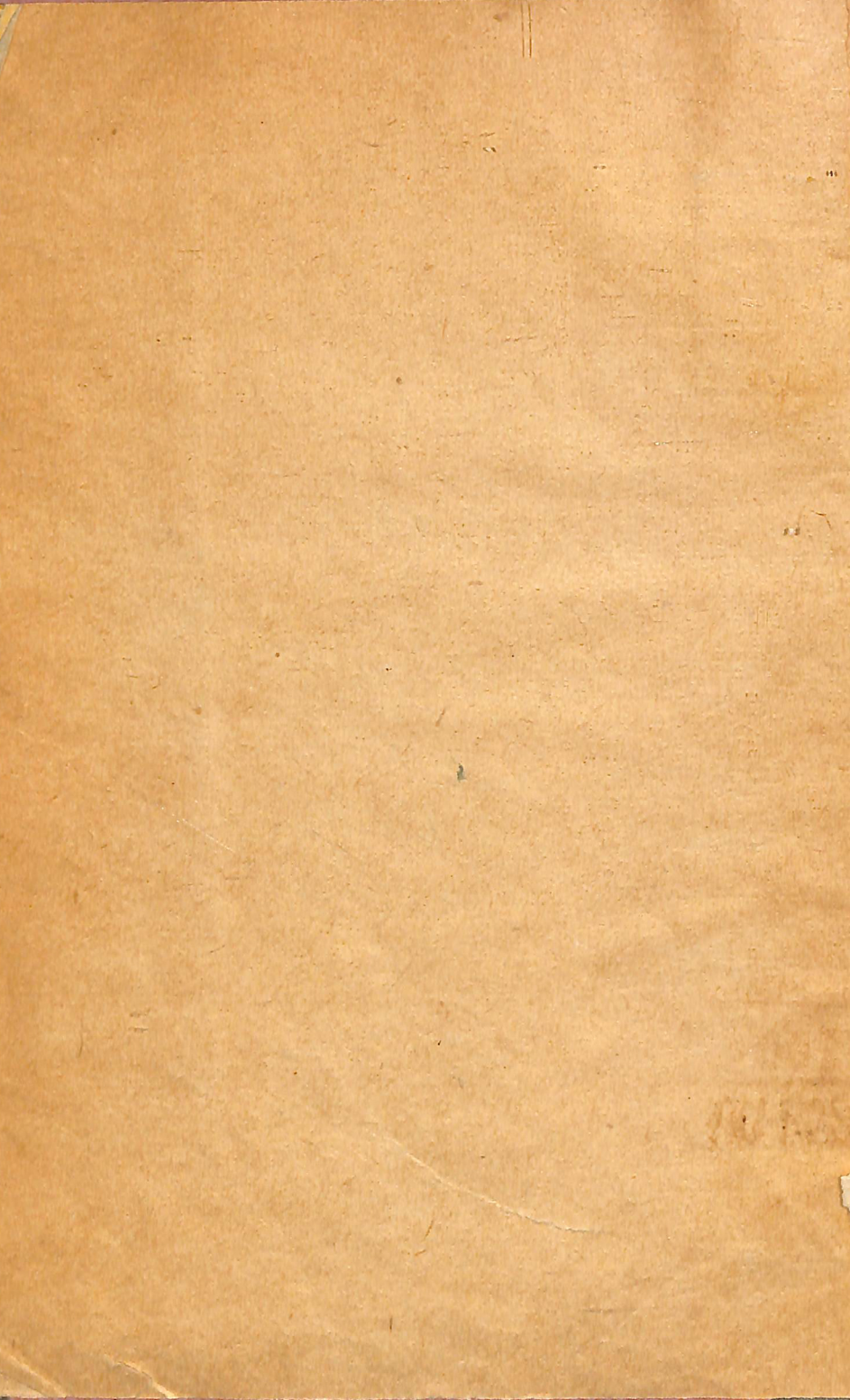

800
202-Ա

ՌՈՍՏՈՎ, (Դժժի վերայ)

ՏՊԱՐԱՆ ԵՈՎՀԱՆՆՈՒ ՏԻՐ-ԱՐՐԵՀԱՄԵԱՆ

1875—ՌՅԻԴ

891.99-191

Ա - 54

ԱՅԿԱԶՅԱԸ Գաբրիել

ԽՐԻՄՈՒ ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒՈՎԸ

ՀԱՐԱԴՐՈՒԱԾ

Ա Ռ Ա Կ Ն Ե Ր

50k

1002
5639

109245-42

Дозволено Цензурою. С.-Петербургъ, 23-го Сентября 1872 г.

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Ուրիշ ամէն ազգաց պէս մեր ազգն ալ՝
զրեթէ ամէն երկիր՝ երկու լեզու ունի
գործածական, — գրաբառը՝ որ է մեր բուն
հայերէնը՝ համբելով. — մէկը *հասարակաց լեզու*
հասարակաց ընդունելի, և միւսը *գրական*, որ
խրաքանչիւր տեղոյ հայ բնակիչներուն սեպհա-
կան ու սովորական լեզուն է, և այս երկրորդը
մինչև երեսուն տեսակ կհամարուի, ամէն տե-
սակները մէկմէկէ այնքան տարբեր՝ որ տեղացի
չեղողը կամ ամենեին չըհասկընար, կամ շատ
դժուարութիւն կիմանայ պարզ հասկընալու:
Այսպիսի տեղական զանազանեալ բարբառնե-
րով կիսօսին սովորաբար Պօլսեցիք, Թիֆլի-
զեցիք, Արևանցիք, Աժտերիսանցիք, Զուղայ-
եցիք, Ադուլեցիք, Արապաղցիք, Գանձա-
կեցիք, Շամախեցիք, Խոյեցիք, Մշեցիք, Ա-
նեցիք, Աարնեցիք, Ակնեցիք, Ալիկեցիք, Ար-
դուինցիք, Տրապիզոնցիք, Ամասիացիք, Ա-
հաստանցիք և այլն և այլն. և ահա ասոնց պէս

տեղական բարբառներէն մէկն ալ է Նորիմու Հայոց լեզուն, որով կիսօսին մինչև ցայժմ նաև Նորիմէն ելած ‘Նոր Նախիջևանցիները՝ խիստ քիչ փոփոխութեամբ:

Մեզի կերևնայ թէ այսպիսի տեղական բարբառներով ալ երբեմն մանր ու թեթև գրութեան ճարտարակերպ՝ ոչ միայն վնաս մը չկրնար բերել մաքուր աշխարհաբանին մշակութեանը, այլ և ոչ սակաւ օգուտ կանէ նախ այն լեզուն բանեցրնող տեղացուն՝ նոցա ընթերցասիրութիւնը աւելցրնելով, ու մաքուր աշխարհաբանին հասկըցողութիւնը անոնց դիւրացրնելով, և երկրորդ՝ լեզուազիտական հետադատութեանց ցանկացող հայ բանասիրաց, ցուցրնելով թէ ժամանակն ու գաղթականութիւնները ինչ փոփոխութիւններ արած են ու կարող են անել ազգի մը լեզուն վրայ, անով ըստ մասին նաև անոր ազգութեանը վրայ:

Այս մտքով՝ ահա այս առաջին անգամն է որ քանի մը զուարճալի առակներ կհրատարակեմք Նորիմուի, այսինքն Նորիմու և ‘Նախիջևանի Հայոց տեղական բարբառովը, որ իբևն թէ բնական և թէ եկամուտ տգեղութիւններուն հետ ունի նաև պէսպէս գեղեցկութիւններ, պատուական հնութեան մնացորդներ, կենդանի ու

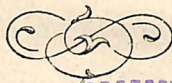
վառվրուուն բացատրութիւններ, գեղեցիկ դարձուածքներ, սիրուն ոճեր և ընտիր հայերէն բառեր :

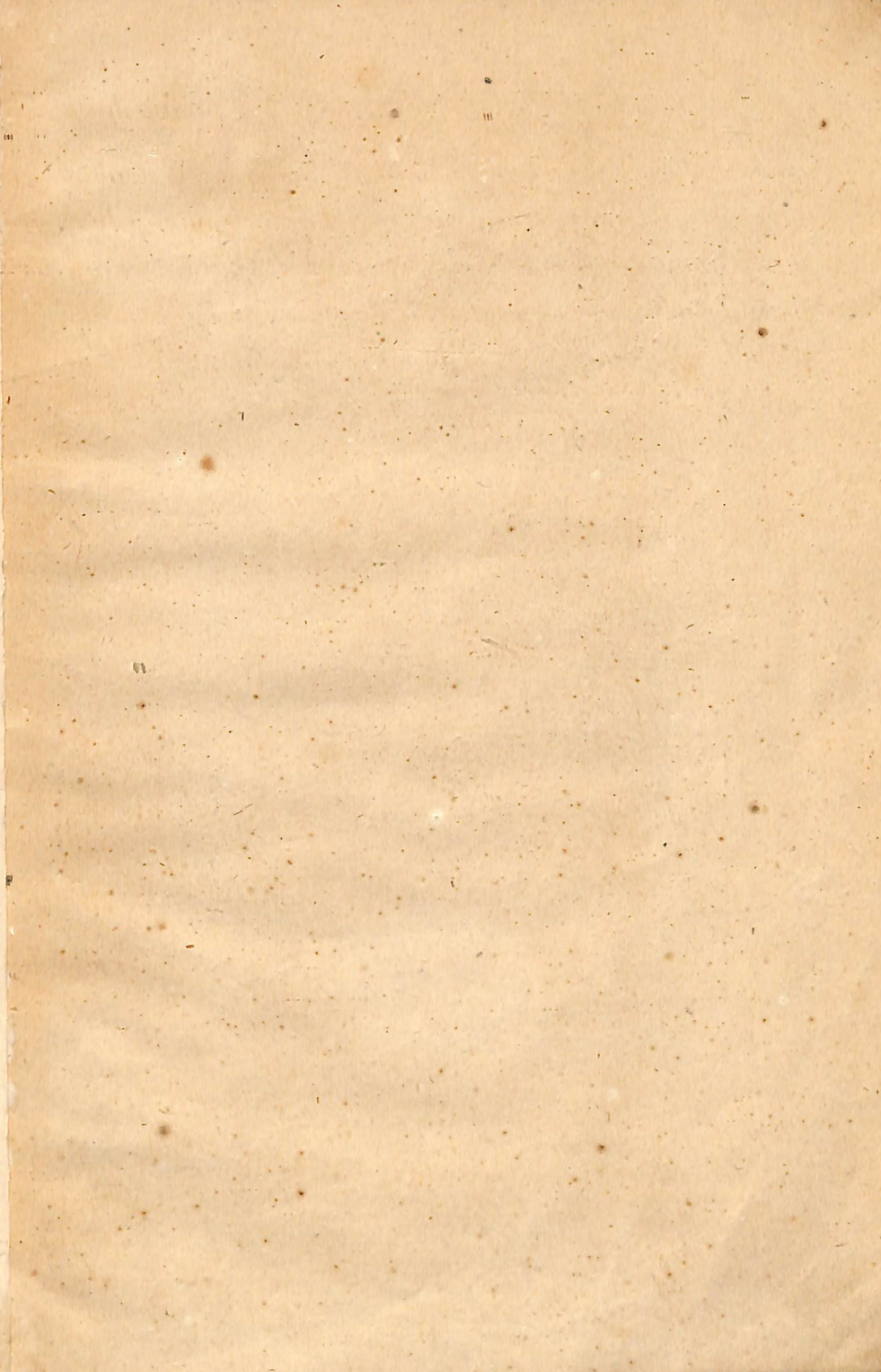
Յայտնի է որ Խրիմեցւոց լեզուին, — ինչպէս նաև Ահաատանի ու Մաճառատանի Հայոց բարբառոյն, — արմատը կամ աղբիւրը՝ իրենց բնիկ հին հայրենեաց, այսինքն Անի քաղաքին և անոր քովի գեղերուն լեզուն է. բայց հինգ վեց հարիւր տարուան միջոցը, և այն ժողովրդոց իրենց շրջակայ օտար ազգերուն հետ ունեցած անխորշելի յարաբերութիւնները, մեծամեծ փոփոխութիւններ արած են նոցա բառերուն ու ոճերուն վրայ. ուստի ինչպէս որ Ահաատանի ու Մաճառատանի հայերէնին մէջ մտած են խիստ շատ թաթարի, Ահհի, Մաճառի, Մուլտովանի բառեր, այսպէս ալ Խրիմու Հայոց լեզուին մէջ լի են Տաճկի, թաթարի և Ռուսի խօսքեր ու ոճեր: Այժմ Խրիմու հայերէնին մէջ սկսած էին մտնել խիստ շատ Ռուսի բառեր, Նախիջևանցւոց լեզուին մէջ ևս առաւել. բայց մեծապէս ուրախալի է տեսնելը՝ որ վերջի տարիներս թէ՛ Խրիմեցիք և թէ՛ Նախիջևանցիք շատ մաքրեցին իրենց լեզուն օտարոտի բառերէ, և մաքուր աշխարհաբառը դիւրաւ հասկըցողներ ու յստակ խօսողները օրէ օր աւելնալու վրայ են նաև այս կողմերը :

Եյս Եռակաց մէջ գործածուած օտար կամ
դժուարիմաց բառերուն հայերէնները, կամ անոնց
պարզը և ուղիղը միտք ունիմք այս հաւաքման
վերջը շարել այբուբենական կարգով, եթէ սորա
հաճոյանան ընթերցողաց, և հարկադրիմք շարու-
նակել այսպիսի հաւաքումը ճոխացնելու նոր
նոր առակներով:

Գ. Ե. Ե.

Այսպէս գտնովել ինչպէս

ԻՆՈՂԱՆ ՈՒ ԹԻՂԲԻՆ

ԽԱՌՂԱՆ ՈՒ ԹԻՒՔԻՆ

Խառղային մէկը կըտուցքը կըտորիկ մը պանիր առած՝

Մէկ ծառի մը վերան կերթայ կըթառի:

Պանիրին հոոր թփլեքին քիթին զարկած չեզարկած՝

Մտիկ կերթայ թփլեքին ու վեր կընայի,

Ալնայի, ու կասին որ ասպէսնակ կասէ նարա.

„Խարի տեսանք՝ բարի տեսանք՝ Խառղա աղաս,

Ես ի՞նչ տեսք է տեսքըդ, ի՞նչ ի՞նչ, նազար չառնիս,

Ճաննա պալաս.

Եսխատար ալ տեսօքու թի՞ն. մնշալլահ,

Ճանիրքս, շախս չէ իմ արածըս հա, հաւատա,

Թէ որ ծանդ ալ թեպուրիդ պէս

Սիրուն է նը՝ ի՞նչ ասիմ ես.

Օհհիր դուն աղբարիկս, աս տաղերուն Խախ-Նոուուճն իս՝

տահամ:

Խառղան է՝ ան խօսքերը լըսածին պէս՝ պէլլե՞ մի չէ,

Երթըի հանան պայ մալայ խեքը կըլըսէն կերթայ

Ու նայէ որ՝ իրեն միտքէն ի՞նչ կասէ.

„Երի իսա ծանիս տեսքն ալ մէմը ցուցունիմ տարա“:

Ես կասէ ու կըտուցքը լան կըպանայ,

Ղահաներուն չի մնալ, կըյնի պանիրը կըտուցքէն:

Հանան խափմիշ կանէ թփլեքին պանիրը,

Պուլ կուտայ ու կըտառնայ կասէ նորա աս խօսքերը.

„Հէյ միամիտ Խառղա աղբար,

Տեսա՞ր մի ի՞նչպէս խաբուեցար.

Եսիկց էսու անկաճիդ օղ թող լլայ:

Սուտ կովասանք սիրողին հացը որի՞ն փորը կերթայ .
 Կովասանքը արևողը կուշա՛ լըսողը քաղցած կրմնայ :
 Լըսեցի՞ր աղաս, աղէկ հասկըցիր ու միտքըդ պահէ .
 Ես խորատըս մէկ կըտոր պանիր կաժէ, ու կաժէ՞ :
 Խառղան ասիս՝ ամօթուն շուարած մրնացիլ էր .
 Լըրդում արաւ որ մէմալ հիչ չիխարուի, ամմա ուշ էր :

Բ.

ԱՍՍԱՆԻՆ ՍԱՎԵԹԸ

Ասլանը կազաններուն թագաւորն է՝ ասիլինւա,
 Տա մէկ օր մը իրեն սավէթ մը սասթավիթ անող կըլայ .
 Սավէթնիքներ ասիս նէ՛ կըհընարէ նա մենձ մենձ Ֆիլեր,
 Ֆիլերուն մէջն ալ կըխառնէ մէկ քանի մենձ աւանակներ :
 Ֆիլերուն սըրան էշէկներ արները խորդ եօռուխտուղ էր,
 Ենխատար որ աս արածը Ֆիլերուն չօգտածէն էր .
 Եսիս որ ի՛նչ զարար ունէր, թող համրանքը պակաս ըլար .
 Եմմա չէ, հիչ նա զաքօնին չի պահուելուն խայիլ ըլա՞ր .
 Թող համրանքը լըման լայ ու դատաւորները էշէկ լայ .
 Լըօյլէ՛ եա .

Եմմա պանին մէջը պաշխա պան կայ տահա՞մ .

Ալաիկ արա .

Ասլանը ան սավէթը սասթավիթ արած — քէնը
 Ես ալ կասին միտք արիլ էր, վո՞վ կխանայ, ինքնիրենը,
 Որ պէլքի էշէկները խեւք սորվին քիչ շատ Ֆիլերէն .
 Եմմա արի նայէ տուն որ ի՞նչ թէրս պան էլաւ տակէն . —
 Խուռուլմիշ էղած չէղած մեր ասլանին նոր սավէթը,
 Տակն ու վըրայ էղաւ կընաց ամէն զաքօն ու սակէթը .
 Ի՞նչ արին որ . —
 Ի՞նչ պիտ'անին .

Մէկեր ալղի էշէկները Ֆիլերէն խեւք սորվիլ չէ որ,
 Ֆիլերուն խեւքն ալայ մալայ կըլոխներէն առին տարին :

ԽՕՌՕՁԸ, ԿԱՅՈՒՆ ՈՒ ՄՈՒԿԻ ՊԱԼԱՆ

Ախ արդաք արդաք,

Օեր սա տարիքին մէջը ի՞նչ վախ խաղեր կը խաղաք:

Մուկի պալային մէկը՝ տաճա աշխարհքէ պէխարար,

Ետենով մենծ փորձանքի կը հանդըպի՝ իրեն համար,

Աւերոր տուն կտառնայ նէ, — տուն չէ՛ հէլպէթ որ մուկի պուն, —

Արլօխէն անցածները նախիւ կանէ իրեններուն .

„Աս մեր ծակէն էլայ կասէ, ինա խրուէն անցայ անդին .

Ախիք-ա, ան օպան կռանիցան է՛ մեր աշխարհքին .

Ենկից ալ վար կը վազիմ որ ի՞նչպէս՝ էնիչ — աշաղա .

Ճահիլութիւն պու եա, ամմա՛ տուն չարութիւն սաա տաճա՛ն .

Միտքըս ի՞նչ էր. — ցուցունիմ որ արթըխ ես ալ պալա չիմ

չապա պալապան մուկ իմ :

Մէմալ նայիս առջես էլան՝ մէկ չէ՛ էրկու հատ ճանապար .

Ի՞նչ ճանապար էղածները ինքըս ալ տաճա չիկաիմ աղբար .

Մէկը խոնարհ, խրնաու մէրեա, ու քալուածքը սուսիկ փուսիկ,

Մէկալն ասիա՛ ի՞նչպէս հապարա, կանչու ըռտան որ քուրի՛կ մարիկ

Վըրան կը լօխը սալթ թեպուր, ուռած փըչուած փաշայի պէս

Պոչը էտեէն վեր առած՝ ծարը կախ կախ փիւսկիւլի պէս .

Թափի ճակատին վըրայովը մէկ կաս-կարմիր պան մըն ալ կար,

Չիկաիմ՝ ո՛ւր էր՝ մի՛ս էր, ի՞նչ էր, քալած ատենը ժաժ կուզար .

Լըրկու հատիկ ալ թե ունէր, զահիր թըռչէր պիտոր անով .

Են թե երը ատեն ատեն կուշտին կուտար անպէ՛ս ուժով ,

Ենպէսնակ ալ կը կանչու ըռտէր՝ պօղօղը պատրուանէն

Ար ես՝ կխիք-ա վախ չունիմ թէ վիքէլի վախ պաներէն,

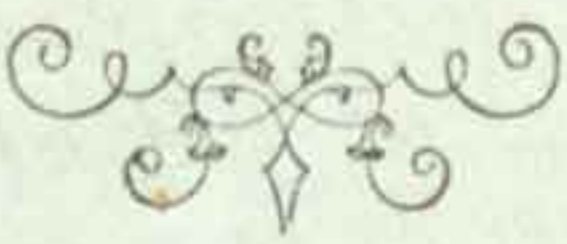
Սասան սասան էկայ ծանէն ու ախիւթ պապամ ձգեցի փախայ ,

Եմմա հեքս ալ պըռնըւեցաւ, սիրտըս տաճա կը տողարդայ :

Մեղք մեղք, էկէր նա չըլար նէ, մէկալին քովը կերթայի,

Հար խաթրը հարցընելէն՝ պէլքի աչքն ալ կը մըտնէի,
 Նարա աչքին մէջը նայիս՝ սիրտին նախը կըտեսնըւէր.
 Ի՞նչպէս անուշ մէլուլ մէլուլ սուս փուս իմ վըրաս կընայէլ
 Ամին մեռած աչքեր չէին, Փառ Փառ էին կըրակի պէս,
 Վըրան կըլօխն ալ տիւղ կակօղ՝ թամամ մուկի մորթիի պէս
 Արլօխին նախը խիստ տեսօք, եօլախ եօլախ երլանխաւի,
 Փիւթիւն կըռնակն ալ անոր պէս, էնձամը խիստ հիանալի՝
 Հէլէ անկաճները թըպխի մեր անկաճին կըլմանէին.
 Անոր համար մութլախ մեղի շատ սէր ունի ան կենդանին՝
 Անդիէն մեր մուկին մարը պալային խօսքը չիկրտրէ՞.
 „Աղաւ ասաց, էղաւ արթըխ, խելքըդ կըլօխըդ պեր հաճէ.
 Ան քու կոված ճանաւարըդ կիտինս վո՛վ է. — կատո՛ւն, կատո՛ւն
 Տուսէն սուրբ կերևնայ ամինա, մեր պաշ տու շմանն է՝ կիտինս տուն,
 Նա մեր ճընսէն մէկն որ կըտաւ, հեռի ըլայ, ինչնը կանէ՞.
 Շան սատակ անելէն էաւ՝ լէշն ալ պատէ պատ կըզարնէ:
 Հապա մէկալ ճանաւարին որ չիս հաւնիլ՝ խօռօղ կասին.
 Որ է հաւի քիւմէսներուն աղան չասիմ՝ իչ աղասին:
 Մենք նարամէն հիչ մէկ վախիթ զարար քաշելու վախ չունինք.
 Իլլէ պաղի անպէս կըլայ որ մենք նարա միսը կուտինք.
 Անպէս է նէ նայէ պալաս, սուսի տեսքի հիչ չիտարուխ,
 Թէվէքելի աղէկին կէշ՝ կէշին աղէկ մէմալ չասիս՝:

Տ.Ռ.ԵԵԷԼ.

Գ.

Բ Ա Ր Ե Կ Ա Մ Ն Ե Ր

Ես վաղուց ալ կիսէի ամմա շինարիս տաճա աղէկ սորվեցայ
Ար աղէկ մի չի փորձած,
Տարիներով չիճանչւորած,

Պէտք չէ որ մարդ պաշխասիին ԲԱՐԵԿԱՄ անունը տայ :

Մուժիքին մէկը ասու՛նով պաղած ճուրի մը վըրայէն
Առապայտովը անցած-քէն
Արկտարի պուզը անպուճան

Համան համան ճուրին տա՛լը կերթայ խեղճին առապան.
Մուժիքին նուժիտը պրոնըւած՝ ինչ անելիքը չիկատ,
Ինչ խատար ծան ունի նէ՛ կրպոռայ կրկանչվըռատ,
„Ամա՛ն, հասի՛ք աղբարներ, պաթմիշ էղայ՝ կընացի՛,
Պէ՛ ճանրմ՝ ճան խուրթարան՝ օրթախ մօրթախ չիկայ մի՛“ :

Օրթախները կուգան էղիլ է էտուէն աղբը էզկի.

Խայխայտան կըտառնան ասպէս կասին մէմէզկի.

„Ի՞նչ կեցիլ իք աղբարներ, հայտը էրթանք խորը եարարմ
անի՛նք-չի՛“ —

„Հայտը էրթանք՝“ կասին ամմա, մէկն ալ էրթալու միտք չունի.
Արո՞նք էին աճապ նաքա ասիս նէ, ալայն ալ մէ՛կ կեղէ մարդիկ

Մէկմէզկի ալ խիստ մօտիկ.

Քանի՛ անգամ մէկմէզկի կենդանութեանը խըմիլին,
Աչ թէ կաւաթ, փութիլքաներ ու վէտուէնե՛ր պարպիլին.
Անկից մտակ՝ ասուն էղած էր որ կասին,
Նաքա իրենց սերուն նըշան՝ մէմէզկի խաչ պաշխած էին,
Աւ մէմէզկի ամէն վախիթ աղբար անունը կուտային,
Մանքի ալայ եօլտաշներն ալ մէկ հօր մէկ մօր զաւակ էին.
Ամմա երոր իրենց աղբօրը առապան պաթմիշ եղաւ,
Հիչ մէկին ալ խասեմէթը՝ հիչ մէկին ալ հոգը չեղաւ.

Աղէկ որ ան մուժիքը շատ սլաթաւոր մարդուն մէկն էր.
 Չիկախմ վըրտեխէն ալ էլան, վաղեցին էկան օտարներ,
 Ան առապան «հի'սա հի'սա» տուս քաշեցին,
 Պուզին էրեսը հանեցին:

Ե.

ԿԱՏՈՒՆ, ԺԺԵՌՆԻԿՆ ՈՒ ՔՈՏՈՒԻՔԸ

Քօշիքին մէկը ստապախտան կանօխ կելլէ եուվայէն,
 Աանանչ կոխելու քայելու կերթայ՝ սահար էղաձէն:
 Ինքը թըմըրսըխ, շէն ու ցաթկըտուկ, շատկեկ կուշանայ.
 Օահիր կանանչ մանանչ շատկեկ կըժմըրծե լէն՝ տուն կըտառնայ.
 Արտառնայ տունը կընայի, — ի՞նչ կընայիս, — հայ հայ՝ սիրտը
 պիտ'անցնի.

Իրեն տունը ծըծեռնիկը էկիլ կըրուիլ է, կըրանդաւորուի:
 „Ի՛հ կասէ, վայ ինձ, էրա՞՞ կըտեանիմ՝ չէ նէ հէյալըս.
 Աս վո՞վ էկիլ է եուվաս պըռնիլ է. ի՞նչ կըլայ հալըս“:
 Օրծեռնիկ ճիճան ի՞նչ ասէ աղէկ. — „Ա՞ն՞վ իս, ի՞նչ կուզես.
 — Ի՛նչ պիտ' ուզենամ՝ կասէ Վ. քօշիքը, աս տունին տէրն իմ,
 Տունըս էկիլ իմ.
 — Հասպա տուն վով իս

Ար ստապենասկան տունըս կոխիլ իս ու զամթ արիլ իս,
 Թէզ ել եուվայէս, ժողվէ փառթալըդ, թէզ աս սահաթիս,
 Չէ նէ ես կիախմ

Ար շինար կըլխուդ ինչ ծուն կըպերիմ.
 Չօլին մեջը մուկ արթըխ չիմ ձրդիլ՝ կըլխուդ կըժողվիմ,
 Աէրով շուտ մը թէզ տունէս չելլիս նէ՛ զօռով կըհանիմ.
 — Ի՛նչ ասի՞ր կասէ մեր ծըծեռնիկը ձրո՞՞ռայէն,
 Ինչո՞ւ պիտ' էլլիմ, ինչո՞ւ պիտ' վարիս ինձի հոս տեղէն.
 Աս աղէկ պան, ի՞նչ իս նայիմ, զօռպա՞ իս տուն.

Վն՞վ տըւիլ է քեզի առքան իշխանութիւն.

Պարէ առնդ ալ տո՛ւն ըլայ. մէջը ման դալու տեղ չունիա,
Տո՛ւն պիլէ վար պիտի ծըռիա՝ վայ կըրիդ՝ որ մէջը միանիա:
Մէմալ որ եռւ վա չըլար, ամպավարի սարայ ըլար,
Եա չիկախիս որ մենք ամմէնա ալ մէկմէզկի ինք հաւասար,
Հէ՞, չէ՞ նէ մի Տէրն որ աշխարհքս ըստեղծիլ է,
Ե ըպաղայով ասոր անոր փայ արիլ է ու պաշխիլ է:
Եխրո նա է ինծի՝ քեզի՝ տէվէին ալ ըստեղծողը.
Օկեմկեմեռն ալ նա՞ ըստեղծիլ է ի՞նչ՝ որ պաժնէ ճուրն ու ֆողը:
Վն՞վ ասիլ է որ աս ֆողին տէրն է Քոօլիք Թաղոս աղան,
Են Թաղոսին պապն էղիլ է տէր՝ ատենով՝ Քարթոս աղան.
Պօշ պան է՝ ճանրս, վազ արի, ֆողն ամմէնուս ալ մէրաս է.
Եռաջ տո՛ւն առիլ էիր, քուկա էր, ատոր վն՞վ ինչ կասէ.
Հասպա տուն էլար՝ ես էկայ. արթըն քուկրա չէ՝ խմիան է.
Եսոր տիմացն ի՞նչ կալածի ունիա նայիմ հէ՞, ասիս նէ՞:
Մեր Քոօլիքը քուփչի չունէր, սալթ աս կասէր „Աս է զանցան.
Եսքան տարի եռւ վան մերն էր, կէնէ մերն է աս մեր եռւ վան.
Քոօլիք Թարթոսէն անցիլ էր Քոօլիք Թաղոսին ալ հօրը,
Նարա տըղոցմէն թոռերուն, թոռերէն ալ մեր հօր մօրը.
Հարրս մարրս տուք—չատ—ասլիք էղան, մընացի ես ժառանկ,
Իշթէ ճանրս ան վախիթէն մենք աս եռւ վային տէրն էղանք:
Պէլքի խօսքիս չիս հաւաստալ, արի էրթանք մեր խատրոյին.
Նա արդար է. ի՞նչ պիտ՝ ասէ նայինք աս մեր տատաստանին՞:
Խատրն ասիս՝ ծեր կատու էր, Մըռլաւ օղլու, կէր պալապան.
Խըռը քաշուած, խելօք, կիտուն, սուրբ ու սօփու խիտ կովական.
„Հայար էրթանք, ինչո՞ւ չէ որ” Օրծեռնիկը ճուղապ տըւից.
Էլան կեացին. մեր Քոօլիքը տուռը թախ-թախ զարկից պացից.
Պատուն էլաւ ճանարը ճանարը, „վն՞վ իք՝ ասաց, արիցէք նեա”.
Տաքա պարե տուին կեցան՝ վար նայելէն նոր հարսի պէս:
„Մօտիկ արիցէք՝ այ օղուլ, ասաց կատուն, ի՞նչ տէրս ունիք:—
„Քեզի էկանք. մեր տատաստանը տո՛ւն կարիս, վոտքդ պազնինք”, —
Խատրն կըտրից նացա խօսքը. “Մօտիկ արիցէք օղուլներ,
Ենկաճըս խուլ է, չիմ լըսիլ. տաՀա՛ մօտիկ. ես ծե՛ր իմ ծե՛ր”:

Նարա տաճայ ալ մօտիկցան,
 Նորէն պարե տուին՝ կեցան.
 Մէմալ նայիս՝ ան մեր խատրն,
 Մըլաւ օղլու սօֆու կասուն
 Չարկից փանձան մէ՛մը մէկին,
 Մէմալ մէկալին. —
 Հայ անիրաւ, —

Երկուսին ալ ի՞նչ թէղով ալ հաշտեցուց. — խըղղից կերաւ:

Ջ

ԱՐՁԱԿՈՒԹԻՒՆ ՈՒ ԵՍԻՐՈՒԹԻՒՆ.

Կալին մէկը օրերով ուտելու պան կըտած չէր.
 Քաղցած ծարաւ որ՝ արթըն փորը փորին անցիլ էր.
 Հաոր՛լ հաորլ ման դուզար տաղեր, ջօլեր, տէրէ՛ներ
 Ար քէլէփիր մը նափախա մը ճարէր:
 Ե՛նգուման մէկ շունի մը կըհանարալի աս մեր կալը.
 Եմնա ի՞նչ շուն. կէր՝ պալապան՝ շատ մաղալը.
 Կալին սիրար խի՛ստ կուղենայ որ ան շունին վըրան վաղէ,
 Հանան պատան պատառ անելն ու ուտելը մէ՛կ անէ,
 Եմնա սիրտ չանիլ,
 Ե.չքը չկըտարիլ.
 Արնայի որ ան շունին հախէ՛ն դալը խօլայ պան չէ,
 Ինքն ալ հետը ծեծկւելու թախէ՛թ շունի. հալը հալ չէ.
 Աերթայ պոչը խաղցունելէն՝ շունին քովը կըմօտիկնայ,
 Թիլքիու թիւնը ծեռք կառնէ, խօրսամ տեսքին խիստ կարմըննայ.
 Մաշալլահներ կովասանքներ կասէ նարա չէշիաներով,
 Ե՛նկ ետքն ալ „էրնե՛կ քեզի“ կասէ՝ սիրտէն ան թաշերով.
 „Ե՛հ ի՞նչ կայ որ՝ կասէ շունը, էկէր ինձի պէս շէն հանկխատ
 Ահանք անցունել է մէրամըդ,
 Ե.լի հետըս ք:սղաքը նիստ,

Նայէ ինչ կը լայ դիտարբըրդ .

Ելայ մալայ կը փոխուիս սուն, ու պամ — պաշխա կալ կը լաս .
 Ենպէս եղ կը կապիս որ՝ անձաշնայի պան կը լաս :
 Խորդ որ՝ ի՞նչ է ծեր քաշածը՝ պէ անդար .
 Մէկ տաղէն մէկալ տաղը վազէ քաշ արի անդադար,
 Ի՞նչ է, մէկ փոր հաց ճարելու, թաւշան մաւշան, ոչխար մոչխար .
 Են ալ վախով կեր՝ անդուման վըրայ չիդայ մէկ ճանափար .
 Պէտասհիվա մէկ լօխմա մ՝ ալ պան կը աննիլէն յոյսըդ կը արի,
 Եմէն օրուան ուտելիքդ ալ ձէնկով կը քուտով ծեռք ձըդէ :

Ես կեանքին ալ սուն կեանք կասի՞ս .

Հէլէ նայէ՛ մէմը ի՞նչ կիր կը արիլիս .

Օրերով մէկ փըշուր մը պան չուտողը վո՛վ ալ ըլայ՝
 Հէլպէթ ասպէսնակ կը վաաի, ասպէս չոր ոսկոր կը ասառնայ :
 Չէ՛ ճանրս չէ, կեանք ասելու կեանքը մերն է՝ մե՛րը մէկէր .
 Արարդ ի՞նչ խատար պան ուզէ՛ համան լակէ, կըրծէ ու կեր :
 Միւսաֆիրները աղային սունէն երոր պակսին էրթան,
 Ասկո՛ր ոսկո՛ր, ճանս, մի՛ս, անխատար խալղան խուսղան

Ար չիկաիս որ ո՞ր մէկն ուտիս,

Ա՞րը պահիս, վը՛րտեղ տընիս :

Հասպա տէրերուս ինձի անխատար էլեւս տըւամ՝ ծը .

Նայա տայմա ծեռքով ծեռքով իմ կը անասկըս շրիշրիամ՝ ծը . . .

Եղբար, ես քեզի ո՞ր մէկը ասիմ .

Ենձամը՝ հի՛չ մէկ պանի կարօտ չիմ՝ :

Վալը թուքերը կուլ տալէն մըտիկ կանէ ասածնեկուն .

Հազար էրնեկ կուտայ շունին, հազար վայ կալ աղբարներուն .

Ենքան ասիմ որ աչքերէն արտըսունք պիլէ գուգայ .

Ենկ ետքը շունին կը ասառնայ,

„Ատոնք ալայն ալ խի՛ստ աղէկ,

Եմմա սս ալ՝ կասէ՛ ասէք,

Ար աս խըսմէթ ին առջևը տէրերդ ալ ի՞նչ խըղմէթ կուզին . . . —

„Խըղմէթ մի, կասէ շունը . խըղմէթ չիդայ, ամենեկին .

Թէք ասխատար որ սուսի մարդ աղպարէն նեւ ասլու չիտաս,

Տունին ախորժը առջևն ալ պոչ խաղցունիս ու շրիանաս . . .”

Կայր քանի որ կըլըսէ ան խելքի զարար պաները,
 Շունին հետը էրթալ չէ որ՝ վազել թըռչիլ կուզէ սիրար .
 Մորին ասիա նէ ան կերպիւ կելլէ մեր կային աչքերէն,
 Որ „Արքո՛ղը տանի տաղը, անտէ՛ր մնայ „ կասէ միտքէն,
 Մէ՛մալ տաղը վո՛վ կըտառնայ .

Երթը ի իրեն պէս պահ թաւոր կալ աշխարհքըս չիզայ տահա՛ն:
 Եմնա ճանրմ՝ տաքա էրկուսը ճամբան կընացած — քէնները,
 Կայր Ֆառղին կերթայ որ շուն բարեկամին պուրդերը
 Վիզին տակէն ու վըրայէն էփ էյի սրկը ըղուածին,
 Ենպէս որ կըս — կըլորտեղ փիւթ իւն մազերը թավածին,
 „Հապա սա ի՞նչ է աղբարըս, վիզըդ ինչո՛ւ քերթըւած է“

Կասէ Շունին . — նա „ի՛նչ կասէ,

Են մէկ պան չէ“ : —

„Հողի՛դ սիրիս, ասա՛ ի՛նչ է“ : —

„Ետամ խորդ որ հիչ պան մը չէ . —

Ախի՛ս ի՛նչ է .

Ետեն ատեն վիզըս թասմա՛

Կապած կըկենամ ես տունը . զահիր առ ան-
 կից է տահա՛ն . . .

„Տունը կապած կըկենաս մի՞, կանչեց կայր սահմըռկելէն .
 Ի՞նչ կասիս . անպէս է նէ արձակ չիս հա՛մ ամէն ատեն“ : —

„Եմէն ատեն հէլպէթ որ չէ .

Եմնա առ խիտ պէ՛տք է՝ ի՞նչ է“ : —

„Իմ խըթիս՝ խի՛տ ալ պէտք է“ ասաց կայր քրմ ծիծաղով .

„Արնաս պարով .

Եղբար, ան քու կերակուրներդ քեզի թող՝ լան ,

Եմա՛ն տման

Ինծի համար արձակութիւնն ամէն պանէ ալ վեր է .

Եսիրութիւնը շան սատակ ըլլայէն ալ պէթէր է“ : —

Ես կասէ ու կըտառնայ դէպ ի տաղը կըվազէ ,

Հայէ կասին մէկ տաղէն մէկալ տաղը կըվազէ :

Է.

ՖԻԼՆ ՈՒ ԹԱՌԱՃԸ

7002
5639

Ֆիլ ասածըդ անպէս մէկ խրթ ճանապարհ է
 Ար աս քովերըս տէկմէ մարդ տեսած ալ չէ .
 Սալթ սէյիլի համար կասին կը քաղցունին զակուանիցան ,
 Հոս անձախ մենծ քաղաքներ , Ետէսա , Մոսկով ու Կարքովան .
 Ինչ Ելամէջիթ , ինչ Կարասուն , ինչ Կախջուան , ինչ ալ Օրը .
 Մեր տեսածը սալթ այուն է , ան ալ թանարխ մեր օրերը :
 Մէկ անգամ մը քաղաքին մէկը պալապան Ֆիլ կը պերին ,
 Վ ըրան կըլօխը զարդարած՝ սօխախ սօխախ կը քաղցունին ,
 Լաւէն հալխ հալխ անխատար որ մէմէզլի կը կոխքրուտին ,
 Սալթ պացպերան մուժիքներ չէ , շէնքով մարդիկ ալ շատ կային :
 Մէմալ նայիս թառաշին մէկը տուս զուգայ մէկ սօխախէն .
 Չիկախմ ան ալ վըրտեխերէն , եա ո՛ր առապա խափիլիէն ,
 Տա ան Ֆիլին առաջը կը վազէ , կելլէ հաջելէն ,
 Մէկ կանչվրուտել , մէկ կըտըրտուիլ , ու ան կերպիւ ցաթքրու-
տելէն
 Ար ծեռքէն գայ՝ համան հո՛ւմ հո՛ւմ պիտոր ուտէ կասիս Ֆիլին :
 Անդիէն սամոն շունին մէկը կասէ մեր թառաշին .
 „Օանըդ քաշէ , սուս հաճէ , էզաւ արթըխ՝ թառաշքա .
 Հերիք չեղա՞ւ ատքան հալխին առջէն էզածըդ մասխարա .
 Չի՞ս նայիլ որ ծանրդ պօշ տեղը խրոզեցաւ , վայ թէփէիդ
 Կա հիչ թընմի՛շ պիլէ չիլալ , չինայիլ ալ խրյափէթիդ .
 Լափ — լուփ կերթայ ծանարը ծանարը իրեն ճամբան մէկ տիւզիւյէ ,
 Ֆառզի՛ն պիլէ չէ հաջածիդ , մէկդի՛ կընա կորիւր հաճէ “ : —
 „Հա՛ հա՛ հա՛ կանէ թառաշը . հասպն ,
 Օգտհիլ ծանրս քաշիմ կենամ որ քէսթ մընամ տեղըս հասպն .“

Չէ իշթէ, հէմ չիմ ծեծկըւիլ, հէմ մենծերու հետը կիյնիմ
Ինչքան որ ուզիմ .

Այս շուներն ալ թող լըսին
Ու ան ասին

Որ ինա մէր թառաշքան ամնա սիրտոտ՝ կըտրիճ՝ քաջէ,
Որ պալապան Ֆիլին վըրան պիլէ առանց վախ կըհաջէ՝ :

Ը:

ԱՒԱՆԱԿՆ ՈՒ ՊԻՒՊԻՒԼԸ

Աւանակին մէկն ատենով մէկ Պիւլպիւլի կըհանարպի .

Վասէ նարա կոպիտ կոպիտ . «Ինծի նայէ, պիղիմ քէօյլիւ,
Հալիսին ասածին նայինք նէ, տուն աղէկ ծան պիտ՝ ունենաս .

Վճիվ կիանայ, ըլայ կըլայ . ամնա սանքիմ աս ալ կիանաս

Որ մենք ալ մեզի համար՝ ծանէ չիհասկըցող մը չինք .

Եսեւ կուզիմ որ աճապա ծանրդ մէմալ մենք լըսէինք՝ :

Խեղճ Պիւլպիւլը ան որ լըսից՝ չէ չասաց .

Հայտը խորու որ ալ մարիֆէթըս ցուցունիմ ասաց .

Մեր Պիւլպիւլը ծանր ձըզից ,

Ենպէս մէկ ձօշխուն էզկի մը պրունից ,

Ենպէս շախշախով էօզէնմիշ էղաւ ,

Հաղար մէկ չէշիտ էղանակ արաւ

Որ փիւթիւն տաղը էօթտիրմիւշ կանէր ,

Ու ծանր կերթար խիստ հեռու տեղեր :

Պարակ խալալի ծա՛ն կասիս ,

Վըլառնէթի լըմա՛ն կասիս ,

Մէմը քաշ քաշ , մէմը կըտրուկ ,

Մէմը սէրթ՝ մէմը մարմըրուկ ,

Ինձամը անպէս տեսօք՝ անպէս անուշ էղանակներ

Ար ամէն պան ծանր քաշած՝ նարա ծանին մրտիկ կանէր .
Խուշերը արթըխ սուս էղան ու քամիները կրտեցան .
Վրւարներն ու ոչխարները արօտին վըրան փրօուեցան .
Չօպանն ասիա՝ հէրեան էղած՝ ու եան էկած քէ՛Ք կանէր ,
Սալթ կընկանը խընամընտալով ատեն ատեն աչք կանէր :
Թամամ որ ան մեր աշըխը ծանր կրտրից ու սուս էղաւ ,
Էշը լօշ լօշ անկածները կախից՝ աղէկ մը ծրուեցաւ ,
„Օանրդ կանանչ , Պիւլպիւլ աղբար , ասաց , ա՛ֆէրիմ մաւ
շալլահ :

Խորդ որ առանց պէղմիշ լալու ծանիդ մրտիկ անել կըլայ .
Ամնա մեղք որ աշնայութիւն չունիս տուն մեր Ասուօղին հետ .
Ի՞նչ ասիմ . զահիր ան ալ քու քեօս պահթէդ .
Եանի էկէր տուն նարամէն շատ չէ՛ հի՛նկ համպար առնէիր ,
Տահա պոշխա պան կըլայիր“ :

Օսովալը Պիւլպիւլ . ան ծուռ տատաստանը լը՛սածին պէս ,
Թը՛ռռ արաւ կընաց աշխարհքէ աշխարհք խեղճ խարիպի պէս :
Եստուած , տուն պահիս անոր պէս աւանակներէն ,
Եւանակի պէս ալ կըսոր բրդու՛ճ պան կիտցողներէն :

Թ.

ԹԻԼՔԻՆ ՈՒ ՀԱՒՈՂԸ

ԹԻԼՔԻՆ մէկը ատենով
Քաղցած փտրով

Չորս դին ընկած՝ ուտելու պան կրփրնարուտէ էղիլ է .
Լնկ ետքը կիւճ պէլայով հէլէ պաղչա մը կը մրանէ .
Նայի որ Ի՞նչ կընայիս, հաւողները կուզ կուզ կախուած
Սանքի իրեն աչքին մէջը կընային .

Արը սեցած ,

Արը ա՛լ, որն ալ քէհրիպարի նրման տեղին .
Մեղք որ խարէրսիզ պաճը էր հաւողներուն ամալընը .
Թիլքին անոնց հասնելու չէր կրտնէր մէկ եօռուխը
Շատ ցաթկրտից ասդին անդին, շատ չափալանմիշ էղաւ ,
Ետքը ետքը յողնած դաղրած՝ կուկուզ արաւ, վեր նայեցաւ ,
Տարձաւ, «Ատամ՝ պօշ պան, ասաց ինքնիրեն
Վազ անցայ ես . կուղերը խորդ տեսօք կերեան տուսէն ,
Եմնա աղէկ մը նայիս նէ՛ խամ ին, տահա խօռուխ ին .
Ի՞նչ հասկընամ . կերածիս պէս ախուաներըս պիտի հարուին»

Ասաց ու պոչը կախած
Լչաւ իրեն տեղը կընաց :

Ժ.

ՄՈՒԿԵՐՈՒՆ ԺՈՂՈՎՔԸ

Օպուռ Փիստան անունով

Մէկ կատու կար ասենով .

Տա ան ծունը կրպերէր

Խուժասուղ մուկերուն կուլխուն ,

Աւ ան ճարդը կրճրգէր

Մէջերը ամէն իրկուն

Ար արթըն հիւ մէկ մուկ մը չէր երեւար մէյտանը ,

Ի՛նչ քիլէրը , ի՛նչ մաղազին , ի՛նչ ամպարն՝ ի՛նչ թաւանը .

Աղջ մընացած մուկերն ալ՝ իրենց ծակերը քաշուած

Խասէվէթով՝ քաղցած ծարաւ՝ հաշուէ սաղ ալ չէին , մեռած :

Նոցա համար Օպուռ Փիստանը կատու չէր , պատիժ էր .

Կազան մը որ՝ Եստուած պահէ , սատանայէն ալ պէթէր :

Շէլէ մէկ օր մը Օպուռը կերթայ թաւանէ թաւան .

Մէկէն ի մէկ մուկերը կրժողոտուին՝ մէկտեղ զուգան ,

Մինադոսի քանքօռօղի կրնրատին

Ար աս պանին ճար մը կրանին :

Մէջերէն է՛նկ ծեր մուկը , պաղին կասէ օտամանը ,

Շէմ մուկերուն է՛նկ խելօքը , եանի Նիկարին լումանը

Աելէ կասէ . «Մի սիրելի մուկ ժողովուրդ ,

Ի՛նչ ալ ասիք՝ ի՛նչ ալ անիք՝ պօշ է ալայ խօսք ու խոր .

հուրդ .

Տուք ան Օպուռին վիզէն մէկ ճրնկրոտախ պէտք է կախիք

Ենպէս որ անըզգամը տեղէն ժաճկրտածին պէս տուք լրսիք

Ու ամեն մէկրդ ծեր ծակը սխիւշմիշ բլաք խալսիք •

Եսկից պաշխա մէկ ճար չիկայ, աղէկ կիացիք “ :
Են սավեթին խիստ հաւնեցան, պռնիօ ասին մեր մուկերը •
Խորդ որ սալթ ան խօլայ ճամբուր խալսիլն էր ումէաները :

Պանը մընաց ճընկրուտախը կախերու •

Լ՛յ վնձ անոր սիրտ պիտ անէլ՝ ասան — չի սուն •

Մէջերէն էնկ կըարիճ մուկին

Վտլի մուկերը մըշտեցին •

„Ի՛հ ասաց, զահիր ես խե՞ իմ՝ ի՞նչ իմ
Որ էլլիմ ու ստպէսնակ վախ պանի մը ծեռք զարնիմ “ :

Մէկայը՝ „Ետ իմ պանրս չէ՞ “ ճըւաց •

Մէկ ուրիշը՝ „Պէ ստամ, ինճմէն վազ էկիք “ ասաց :

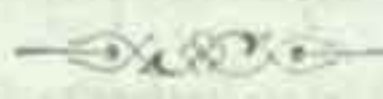
Լնճամը՝ մէկը չելաւ որ կախէր ան ճընկրուտախը •

Իշթէ անքա՛ն տիրած էր խեղճ մուկերուն սիրտին վախը :

Եսպէսնակով նացա ժողովն ալ ցրուեցաւ

Օպուռ Փիստանին պահէթը պանեցաւ ու պանեցաւ :

Ենոր նրման ժողովքներ տեսիլ իմ ես շատէն շատ,
Որ պօշ—մօշ պանի սէպէպով կըժողոտուին ամէն սահաթ,
Սավեթ սավեթի վըրայ՝ մենճ մենճ պաներ կորոշին,
Եմնա սրբան գործի գայ նէ՛ ամենն ալ ետ կըքաշուին :

ԺԱ.

ԴԱԻՅԱՆՆ ՈՒ ԽՈՒՌՊԱՂԱՆԵՐԸ

Թաւշանին մէկը մէկ ծակի մէջ պահոտուած
Միտք կանէր .

Լէ՛հ, ծակի մէջ պահոտուողը՝ մէս-մէննակ ալ մընացած՝

Միտք չանէր ու ի՞նչ անէր :

Ինչ որ է նէ, աս թաւշանը խասէվէթի տարվիշ կըլայ,

Միրար կոտրած՝ վախը կոխած՝ տիրիլ տիրիլ կըտողարդայ .

Խորդ որ՝ կասէ ինքիւրենը, վախկոտին պէս խեղճ պան չիլալ .

Հանկիտ սիրտով մէկ լօխմա մը պան ալ պօղօղէն վար չե՛րթալ .

Անդադար վախ վախ որ աճասպ ո՞ր քովէն է տուշմանա ու վո՛վ .

Ան սէպէպէն քուն ալ չունիմ . քուն ըլամ ալ նէ՛ պանց աչքով :

Ամնա տուն պիտ՝ ասիս որ պակտութիւնդ շրակէ տահամ . —

Խելքրատ սիրիմ, հիչ վախ ասած պակտութիւնն ալ շրակիլ կըլայ

Իլլէ որ ես թահմին կանիմ որ մարդիկ ալ

Վախի դիէն սանքիմ ինծմէն վար չին մընալ :

Մեր թաւշանը ասպէս պաներ միտք կանէր,

Միտք կանէր ու՛ անդադար ալ աչքը չորս էր

Ու աղածները տընկած՝ սողին անդին կըտարձունէր .

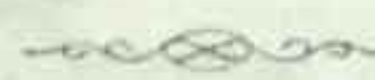
Շուք մը տեսնէր, ծան մը լըսէր, ան սահաթը տիր-սող կելլէր :

Աս չէշիտ խասէվէթով ան թաւշանը կեցած-իքէն

Մէ մ'ալ նայիս մէկ քովէն

Անկաճին սուր ծան մը դուգայ . թաւշանն է կելլէ ծակէն
 Սասան սասան դէպ ի տունը կրվագէ հեքը պրունելէն :
 Ազգած-քէնը պէտք կըլայ որ մէկ կէօլի մը քովէն անցնի .
 Ճլօ'մի տէյին խուռպաղաները կէօլին մէջ չիցաթկի՞ն մի .
 Աէօլին էրեսն ալ չին կենալ , հայար ճանրմ ճուրին տակը ,
 Ամմէն մէկը իրեն ծակը :

Թաւշանը , «վայ հաճէ կասէ , կանկ կառնէ , մէմը նայելու .
 Ինծմէն ալ աշխարհքիս մէջ վախցողներ կան էղիլ է ու .
 Աս ի՞նչ վախ էր որ արւի ես ինծի պէսնակ հայվաններուն .
 Մաշալլահ . մէկէր ես ալ սէրասքէր չիմ նէ փէհլիվան
 Ըլալ կրկարնամ էղիլ է որ ինծմէն ասքան կրվախնան ,
 Ամմա չէ . խորդը սըն է . — մէկը ինչքան վախկոտ ըլայ ,
 Աշխարհքիս մէջը իրենմէն ալ աւելի վախկոտ շատ կայ » :

ՄԵՐՄԵՐ ՊՅՈՒԿՆ ՈՒ ՄՐՉՈՒՄԸ.

Ճրուճրու պօճիկին մէկը

Պիւթիւն ամառը կանցունէ ճրուճրուպէն .

Մամուն անցնելէն ետքը

Երբոր պաղ քամիները կրկրցին փրչել չորադիէն,

Ճրուճրուր մենձ նաչարութեան մէջ կը յնի,

Օհրէ ինչ ճանձի չոր մը կը գրտնէ՝ ինչ որդի մը կը տոր ունի :

Աէլլէ կերթայ տըրացինին՝ Մըրջումին,

«Իսիսա տըժար հալի մէջ իմ՝ կիտիս, կասէ, տը՛րացին .

Եճապ թիչ մը կորեկ ցորե՞ն մի կը լայ,

Երսիս, ուլաֆ, ես հունտեղէ՞ն մի կը լայ,

Աւնիս նէ փոխ տայիր ինձի որ չէօփլէ՛նսիշ ըլլայի,

Անքան որ ինչուան պահար տխմանայի .

Հաւատա որ խրտըրլէզին չէ նէ մութլախ խասըմին

Մէկ թամամ կը վըճարիմ .— տաք հացը փոխ է կասին » :

Մըրջումն ասիս՝ փոխ տայու հիչ ատէթ չունէր .

Խըսիսանձ որ՝ Եստուած պահէ, պան տայը իրեն մահ էր .

«Ան չէ ամմա, կասէ ճրուճրուին Մըրջումը,

Տուն տաքերուն ի՞նչ կանէիր՝ ամառուան միջոցումը » :

— «Ի՞նչ անէի ճանս, իշթէ պէլլի՞ մի չէ,

Ճրուճրուներուն պանը ի՞նչ է .

Գիշեր ցորեկ խաղեր տաղեր կը կանչէի կերդէի » :

— «Նայիս նէ, կասէ Մըրջումը . ես աս պանը չիկատի :

Անպէս է նէ՝ քուրիկս՝ հայտը կընայ,

Շ ինտրիս ալ թեկըրդ վեր վերցուր խաղա » :

ԽՈՒՌՊԱՂԱՆ ՈՒ ԿՈՎԸ.

Խուժսուս խուռպաղային մէկը մէկ օր մը կընայի Աովին,

Հէյրան կը լայ պոյին պօսին .

Ինքը ասիս՝ անձախ ըլար

Հաւի հաւկիւթ ի մը խատար .

Տա չելլէ՞ մի ան Աովին նայելէն չխիախիլնայ,

Ան չօղախլ . զօռ ալ կանէ խելքին որ՝ նարա խատար ածի մենձնայ .

Ալղի խուռպաղան շունչը կը պըռնէ, կը արքայ, կուռի,

Աուռի կը փը չուռի, էփ էճի ալ կը արկուռի .

Ետքը ետքը կը տառնայ՝ „Քուրիկ կասէ քովնին ,

Հայրա , նայէ մէմը ինձի ու մէմալ խոսա Աովին

Աճապ հասայ նարա՝ հէ՞ ” :

— „Չէ հայրա , չէ “ :

— „Հապա շինար՞ խ “ :

— „Չէ կասիս ո՞ւր , էղան արթըն “ :

— „Մէմալ նայէ տա հան , ի “ :

Քուրը նորէն կընայի ,

„Չէ ձանրա , չէ , վանգ արի .

Տուն վըրտեխ խո՛ նա վըրտեխ է , մո՛ւլիտ մարի “ :

Ամնա ախմախ խուռպաղան

Ինան որ՝ սատանահան .

Անխատար ինքիլենը զօռ կուտայ

Ար կը ձաթի կը մընայ :

Աս աշխարհքըս իլինք չէ՞ մի նարա պէսնակ ախմախնեւում .

Խարխալիկը բիւլ կը լայ՝ պալապան սունեւ խորդեւում .

Ճէպը քափիկ չիկայ ու , ծուռ վիղ ծիկեր՝ քառէթ կուզէ .

Արն իկն ալ ճըլեկոճակ կը լայ , պառխըթ պուռնուզ՝ քառսէթ կուզէ :

ԺԴ.

ՉԱՅԻՐ ԽՈՒՇԻՆ ՈՒ ԻՐԵՆ ՊԱՍԱՆԵՐԸ

Եարարամ ճիին աղէկը ո՞րն է կիտինս . —

Ինքըդ քեզի եարարամ անիս ,

Արիշնեքէն ումէս չանիս .

Ետոր խաղաթ՝ մըտիկ արսա սա առակիս :

Չայիր խուշին՝ պէլլի՞ մի չէ ,

Իրեն պունը ի՞նչ ծառի տալերուն մէջը կըտընէ ,

Ի՞նչ էրդիքի տակ ,

Ի՞նչ պատերու ծակ .

Հապա պահարրն՝ քանի որ տահա

Յորենն ու խտար նոր ին ու թաժա ,

Նա անոնց մէջը կըխորդէ տունը ,

Հոն հաւկիթ կածէ , հոն կըլայ տունը :

Մէկ անգամ մը չիտկիմ որ ի՞նչպէս կըլայ ,

Չայիր խուշին մէկը քիչ մը ու շի կըմընայ .

Տահա իրեն պալանեկը չխմենձցած ,

Նացա մատղաշ խանաթները չամուրցած ,

Յորենները կըլին կուտան կըտեղնին ,

Օրասի ու չալըր յի օրերը վրայ կըհասնին :

Չայիր խուշին մէկդիէն մենձ խասէվէթով ,

Մէկդիէն ալ խայրէթով աճէլէյով

Պալաներուն անդադար եմ կըպիւրէ ,

Եմնա սա ալ կապրապրէ

Ար սախթ կենան ,

Իրենք իրենց չխնայան .

Նայեցէք պալաներըս՝ կասէ նայա մարերը ,
 Ես ցանին տէրը որդուն հետ հէլպէթ գուգայ աս օրերը ,
 Տուք նայա կալածիին ուսու լիկով մրտիկ արէք ,
 Ինչ որ ասին նէ մէմէզկի՝ տուք միաքերրդ պահեցէք ,
 Ետքը ինձի խապար կուտաք որ նայինք անոր կօրա
 Արուինք ասկից , անգուման կը լոխներուս փորձանք չիգայ՝ :
 Չայիր խուշին իրեն պունէն կընացած չիկընացած՝
 Յորեններուն տէրը գուգայ , որդուն ալ հետը առած՝
 «Ե՛յ օղուլ՝ կասէ նարա , աս ցորենը հասիլ է ո՞ւ .
 Հայտը կընա բարեկամներ կըտիր առանց ուշանալու ,
 Ծան տուր՝ հոս վաղը կանոխ գան սապախտան ,
 Օջարնինք ցորենն ու իրկունը տուն տառնան՝ :

Չայիր խուշին պալաներուն քովը իրկունն էկածին պէս ,
 Պալաները ճըւճըւալէն վըրան կըթափին լալու պէս .
 Մէջերէն մէկը առաջ կըթապլուի , «Մանա մանա ,
 Եղան ասաց որ վաղը սապախտան
 Բարեկամները կանոխ պխտոր գան
 Յորենը կըտրին ժողվին վերցունին՝ :

— «Ե՞տ էր ստածը՝ պալաս , ճուղապ կուտայ չայիր խուշին .
 Ենպէս է նէ տահա պօլ ատեն ունինք մենք կըրուելու .
 Տուք նայեցէք որ վաղը ինչ կուզենան անելու .
 Ե ինտիլիք սահաթ էղիք , առէք խա եմերը՝ :
 Եսպէսնակով մար ու ձաղեր քուն կըլան ան գիշերը .
 Սապախտան կըլայ , կելլէ արեն ալ ,
 Բարեկամներէն մէկը չերենալ .
 Մեր չայիր խուշին կըթըռչի կերթայ ,
 Տէրը որդուն հետ կէնէ հոն գուգայ .

«Ես ցորենը քանի՞ մէկ պխտոր կենայ , կասէ որդուն .
 Բարեկամները չեկան ո՞ւ . — խորդ որ մենձ անհամու թիւն . —
 Երի օղուլ՝ շինարխ մեր խըսքմներուն տունը կընա ,
 Եսա որ մութ լախ թող գան , կըտրինք ցորենը՝ լամբնայ՝ :
 Պալաները աս կալածին լըսածներովը ի՞նչ կըլան ,

„Վա՛յ Մամա, կասին մօրը, վաղը խրսրմները պիտ' դան...“

„Չէ պալաններս չէ, չին դալ, կասէ մօրը, տուք քուն էղիք՝

Տա՛հա կըրուե լու ատեն չէ, մենք տա՛հա վաղն ալ հոս ինք՝“ :

Հախ ունէր ա չայիր խուշին . խրսրմներն ալ հիչ էրեա՛ն :

Արթըն իւեքում անդամին կէ՛նէ կելլէ գուգայ աղան,

„Քեզի մէկ պան ասիմ՝ պալաս՝ կասէ որդուն նեղանալէն ,

Իտա մեզի վո՛վ կասէ որ եարարմ ուզինք օտարներէն .

Ախր ո մարդուս սըն բարեկամ՝ մօտիկ խրսրմ վո՛վ ալ ըլայ՝

Հիչ իրեն պէս ճանտան կըլայ՝ .

Անպէս է նէ համան վաղը ես՝ տուն՝ մերունք մէմէկ օրախ

Պերինք կըտրինք աս ցորենը, ինչի՛ն պէտք է օրթախ մօլթախ՝“ :

Ան խապարը չայիր խուշին պալաններէն առածին պէս

„Հայտը կասէ՝ պալաները հայտը էլիք տեղերէդ թէ՛դ .

Իշթէ շինարիս էղաւ պանը . արթըն ցորենը կըկրարին՝“ :

Պալաններն ալ կը լորուելէն թըռվոտելէն պունէն կէլլին :

ԺԵ

ՊՈՉԸ ԿՏՐՈՒԱԾ ԹԻԼՔԻՆ

Ժեր թիլքին մէկը կար կասին, — ամնա ի՛նչ թիլքի, —
Սատանորդի որ նրմանը հիչ էղած ալ չէր պիլքի •

Խըղղած կերած հաւերուն

Պատրուտած թաւշաններուն

Հատար հէսապը չիկար •

Քանի անդամ ալ նարա տուղախէ խալածը կար •

Մէկ օր մ՛ ալ տա մէկ խափանձա մը կը յնի •

Քահիր կը յոխէն չէ ալ նէ՛ էնտէ պոչէն կը պրոնրուի

Ենխատար չափալ չափալ դուգայ նա ու կը քաշքըշուի

Ար էնկ ետքը ինքը կէնէ կազատուի •

Եմնա պոչը կը կը տրուի՝ տուղախին մէջը կը մընայ •

Ետը ալ փառք կասէ միտքէն ու քիթը կախ տուն կը տառնայ •

Շինարի աճապ տա ի՛նչ անէ որ սալթ ինքը տուանց պոչի
չերունայ •

Օրին մէկը թիլքիները չիկտիմ ինչի կը ժողոտուին •

Մեր թիլքին ալ կանուխկեկ կելլէ կերթայ ան սալթին •

Կասէ նացա որ „Աղբարներ, իսա պոչը ի՛նչ պոչ պան է •

Հեմ ծանարու թիւն կուտայ մեղի, հեմ տեպերը կը կորսունէ •

Ե՛յ ի՛նչ տէյին աս թերմաշը քաշ կը պերինք մեր էտեէն •

Կեանին թօղերը աւլելէն, եա չամուռները շաղուելէն •

Պոչին ֆայտան ի՛նչ է՛ ճանրմ. հայտը կտրինք ձրգինք մէկդի •

Հէ՞ ի՞նչ կասիք . արիցէք խոսա պանը անի՛նք — չի՛ :
Թիւքիներէն մէկը ասոր ի՞նչ պատասխան տայ աղէկ . —
„Խորդ որ կասէ, իմ խըթիս ալ տա խորհուրդը խիստ աղէկ .
Թէք ասխատար որ տուն ճանրա՝ մէմը էտել տառնայիր ,
Աալաճիիդ ճուղապը ան սահաթը կառնէիր“ :
Թիւքին էտե կանէ չանիլ՝ մէկալները մէկ շամաթա ,
Մէկ քահ քահ մը կըվերցու՛ին՝ մէկ եռահա՛
Ար խութսուղ թիւքին
Փուշման պիլէ կըլայ իրեն ասածին .
Նարա հընճարած մտան չիպրունիլ ,
Վօ՛ս քօս կելլէ պունը կերթայ , մէմալ հալխի մէջ չխմորնիլ :

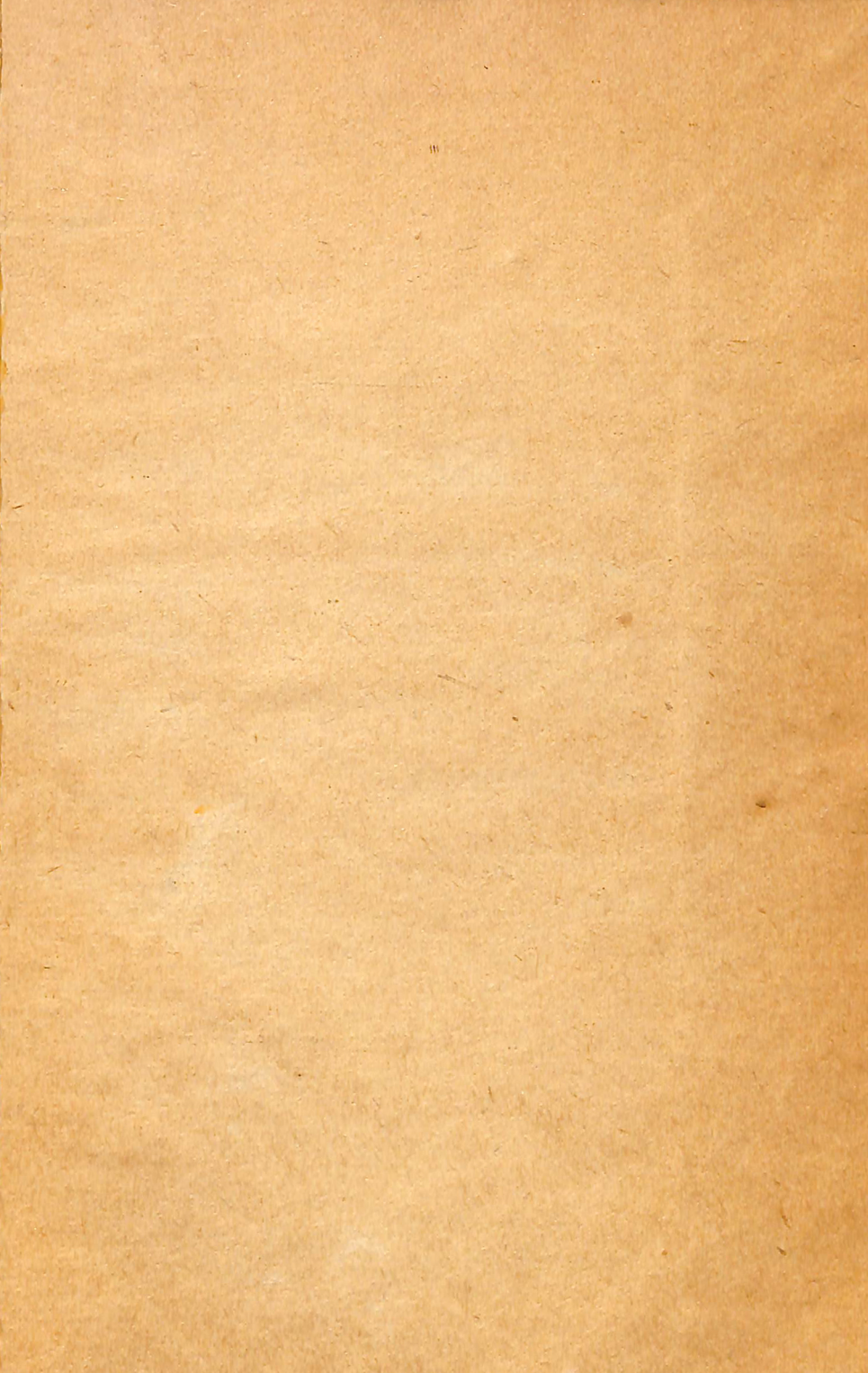

ՑՄՆԿ ԱՅՈՒՄՑ

Խառչան ու Թիւրքին	7 էրև.
Ալանին սալէթը	8 ”
Խոսողը, Կատուն ու Մուկի պալան	9 ”
Բարեկամներ	11 ”
Կատուն, Ծծեռնիկն ու Քոչիքը	12 ”
Արձակութիւն ու Խտրութիւն	14 ”
Ֆինն ու Թառառը	17 ”
Աւանակն ու Պիւլլիւլը	18 ”
Թիւրքն ու Հաւողը	20 ”
Մուկերուն ժողովքը	21 ”
Դաւչանն ու Խուսպաղանները	23 ”
Ճրածըս Պոճիկն ու Մըջուճը	25 ”
Խուսպաղանն ու Կոլը	26 ”
Չայիր խուչին ու Իրեն պալանները	27 ”
Պոլը կարնուծ Թիւրքին	30 ”

Գինն 50 կոպ.

Այս Աւանակն գնել ցանկացող Պարոններուն կրննդրեմք դիմել ուղղակի մեր գրատունը այսուհետեւ. Въ Книжный магазинъ Ивана Теръ-Абрамянъ, въ Ростовѣ на Дону.—10 օրինակ գնողէն՝ ճանապարհի ծախք չի պահանջուիր. Իսկ տասնէն վար պահանջողները պետք է ճանապարհի ծախուց համար 50 կոպ. աւելորդեն:

2013

1489-1494

